

Handläggare
Miranda Fredriksson

Datum
2019-04-17

Diarienummer
RS/190535

Miljöredovisning 2018

Utifrån landstingets miljöstrategi 2017–2020

Sammanfattning

Region Värmlands miljöredovisning för 2018¹ har sin utgångspunkt i landstingets miljöstrategi för åren 2017–2020 och dess tre prioriterade insatsområden; minskat klimatavtryck, hållbar resursanvändning och hälsosamma miljöer. Åtgärder och aktiviteter pågår inom samtliga områden för att nå uppsatta mål i strategin. Nedan sammanfattas de viktigaste resultaten från årets miljöredovisning.

Inom insatsområdet minskat klimatavtryck redovisas en fortsatt minskad klimatpåverkan från medicinska gaser, framförallt till följd av ett allt lägre lustgasinköp. Klimatpåverkan från regionens förbrukning av värme- och elenergi ökade däremot under 2018 jämfört med föregående år. Fortsatta driftsproblem med värmepumpar och ett extremår med en kall vinter och mycket varm sommar ligger bakom ökningen. Utvecklingen det senaste året när det gäller hållbara transporter inom regionen är positiv. Klimatavtrycket från regionens tjänsteresor med bil och flyg minskade och såväl antalet timmar med videokonferens som antalet sjukresor med kollektivtrafik fortsatte öka.

Insatsområdet hållbar resursanvändning innehåller bland annat mål för den mat som produceras och serveras inom regionen. Inköpet av ekologiska livsmedel ökade något under året. Åtgärder har samtidigt genomförts för att öka andelen svenska livsmedel och att anpassa måltiderna till att vara mer hälsosamma och klimatsmarta. Inom området avfall och återvinning har arbete pågått med att förebygga avfall, öka återanvändningen och förbättra möjligheterna till materialåtervinning, vilket gett positiva resultat för andelen brännbart avfall och materialåtervinningsgraden. När det gäller finansiella placeringar har en ny finans- och placeringspolicy beslutats om politiskt i Region Värmland och en första mätning av koldioxidavtrycket från regionens pensionsmedelsportfölj har genomförts.

Inom insatsområdet hälsosamma miljöer utgör kemikaliekrav i upphandlingar ett oerhört viktigt verktyg för att minska mängden miljö- och hälsofarliga kemikalier, produkter och byggnadsmaterial. Miljökrav har fortsatt ställts utifrån den framtagna rutinen inom regionen. Rutinen utvärderas och uppdateras kontinuerligt för att uppnå ett ständigt förbättrat resultat från ställda miljökrav. Den årliga inventeringen av kemikalier i verksamheterna visar ingen större förändring av antal utfasnings- respektive riskminskningsämnen. Utifrån framtagna handlingsplan för läkemedel och miljö har ett flertal aktiviteter genomförts under året, bland annat åtgärder för att minska användningen av diklofenak. Icke-farmakologisk behandling har också fått större utrymme i regionens rekommenderade läkemedelslista.

---

¹ Region Värmland bildades den 1 januari 2019 då Landstinget i Värmland, kommunalförbundet Region Värmland, Värmlandstrafik och Karlstadsbuss gick samman till en gemensam organisation. Denna redovisning gäller enbart för den del av organisationen som tidigare utgjordes av Landstinget i Värmland (hälso- och sjukvård). I rapporten kommer Region Värmland användas som benämning både för den nya organisationen och för det som innan var Landstinget i Värmland, förutom i de fall då landstinget benämns i mål som ingår i miljöstrategin.

Innehåll

Sammanfattning	2
Landstingets miljöstrategi	4
Minskat klimatavtryck	5
Medicinska gaser.....	5
Energiförbrukning	6
Transporter och möten.....	7
Hållbar resursanvändning.....	9
Ekologiska, klimatsmarta, etiska och svenska livsmedel.....	9
Avfall och återvinning	11
Finansiella placeringar	12
Hälsosamma miljöer	14
Kemikalier, produkter och byggnadsmaterial.....	14
Läkemedel	16
Nationell jämförelse.....	18
Övriga insatser under året	18

Landstingets miljöstrategi

Region Värmlands miljöredovisning för 2018² har sin utgångspunkt i landstingets miljöstrategi för åren 2017–2020. Miljöstrategin innehåller tre prioriterade insatsområden (figur 1).

Bidraget till växthuseffekten måste minska. Det långsiktiga målet är en fossilfri hälso- och sjukvård. Målet berör samtliga verksamhetsområden.

I första hand bör tjänster och produkter prioriteras som i största möjliga utsträckning nyttjar förnybara råvaror och sådana som är utformade för återanvändning eller materialåtervinning.

Läkemedel och andra kemiska produkter som används bör, så långt det är möjligt, väljas med utgångspunkt från dess påverkan på både hälsa, miljö och arbetsmiljö.

Figur 1. Prioriterade insatsområden i Landstinget i Värmlands miljöstrategi 2017–2020.

Miljöstrategin innehåller gemensamma mål indelade i inriktningsmål och specificerade mål. Miljöredovisningen följer samma struktur. Uppföljning sker för varje specificerat mål i den mån det är möjligt och utifrån angivna måttal.

² Region Värmland bildades den 1 januari 2019 då Landstinget i Värmland, kommunalförbundet Region Värmland, Värmlandstrafik och Karlstadsbuss gick samman till en gemensam organisation. Denna redovisning gäller enbart för den del av organisationen som tidigare utgjordes av Landstinget i Värmland (hälso- och sjukvård). I rapporten kommer Region Värmland användas som benämning både för den nya organisationen och för det som innan var Landstinget i Värmland, förutom i de fall då landstinget benämns i mål som ingår i miljöstrategin.

Redovisning av mål inom insatsområdet

Minskat klimatavtryck**Inriktningsmål**

Minska klimateffekter från medicinska gaser

Medicinska gaser

Regionens klimatavtryck från medicinska gaser fortsätter att minska, framför allt till följd av ett allt lägre lustgasinköp. Målet för perioden uppnåddes redan 2017.

Specificerat mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Utsläppen av klimatpåverkande medicinska gaser ska minska så att de år 2020 är mindre än 2,0 kg CO ₂ -ekvivalenter per invånare.	kg CO ₂ e/inv. från lustgas, sevofluran, isofluran och desfluran	2,0	1,7	1,5

Uppföljning

Lustgasen står för cirka 80 procent av de medicinska gasernas klimatpåverkan inom regionen. Förlossningsvården på Centralsjukhuset i Karlstad är störst förbrukare av lustgas och därför anslutna till en anläggning som samlar in och bryter ner lustgasen till ofarligt kväve och syrgas. Om lustgas sprids i behandlingsrummet blir det även ett arbetsmiljöproblem.

De senaste åren har inköpet av lustgas successivt minskat, vilket även innebär en reducerad påverkan på klimatet. Ett allt lägre inköp beror sannolikt på det ständigt pågående arbetet med att täta eventuella läckage av lustgas i ledningar, men också på en minskad användning. Förlossningen arbetar aktivt med att instruera patienterna om hur de ska använda lustgasen och arbetar även med en modell för att öka patienternas allmänna trygghetstillstånd på ett mer systematiskt sätt (FUR-modellen). Samtidigt är det viktigt att med hjälp av teknik och arbetsmetoder öka insamlingen av lustgas.

Inom regionen används också de medicinska gaserna sevofluran och desfluran för att söva patienter vid operationer. Dessa växthusgaser har en ännu starkare klimatpåverkan jämfört med lustgas, men förbrukas i betydligt mindre mängd. Olika metoder används för att minska åtgången av gas.

Inriktningsmål

Minska
förbrukningen av
värme och el

Energiförbrukning

Klimatpåverkan från regionens förbrukning av värme- och elenergi ökade ytterligare under 2018 jämfört med tidigare år. Fortsatta driftsproblem med värmepumpar och ett extremår med en kall vinter och mycket varm sommar ligger bakom ökningen.

Specificerat mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Landstinget i Värmland ska bibehålla sin position som ledande i landet och sikta på att som första landsting komma under 150 kWh per m ² .	kWh/kvm BRA	150,1*	155,3*	163,0*
	kg CO ₂ e/kvm BRA	2,67*	2,85*	3,08*

*Normalårskorrigerad

Uppföljning

År 2018 var ett extremår med en kall vinter och en mycket varm sommar, vilket ökade verksamheternas behov av både värme och kyla. Fortsatta driftsproblem med värmepumparna på Centralsjukhuset i Karlstad har också medfört ett ökat inköp av fjärrvärme. Sammantaget har dessa faktorer orsakat en ökad energiförbrukning och därmed även en ökad klimatpåverkan per ytenhet.

Under året har Regionfastigheters energi- och miljöfunktion genomfört ett flertal inventeringar och energioptimeringar bland annat på vårdcentralerna Skoghall, Gripen och Filipstad. Sedan starten i oktober 2017 har funktionen med olika åtgärder lyckats minska energiförbrukningen med 764 000 kWh per år, vilket motsvarar drygt en procent av regionens totala energiförbrukning och en besparing på över en miljon kronor årligen. Utan dessa åtgärder hade regionens energiförbrukning ökat ytterligare.

Inriktningsmål

- Öka antalet virtuella möten istället för tjänsteresa
- Motivera och stimulera anställda att gå, cykla eller åka kollektivt till och från arbetet
- Ställ tydliga krav på minskad klimatpåverkan från alla typer av transport-tjänster som upphandlas (ex. tjänsteresor, tjänstebilar, godstransporter)
- Öka andelen sjukresor som genomförs med kollektiva färdmedel

Transporter och möten

Utvecklingen när det gäller hållbara transporter inom regionen har varit positiv det senaste året. Klimatavtrycket från regionens tjänsteresor med bil och flyg minskade och såväl antalet timmar med videokonferens som antalet sjukresor med kollektivtrafik fortsatte öka.

Specificerade mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Antalet videokonferenstimmar ska fördubblas under perioden.	Antal timmar videokonferens	2 467	3 844	4 555
Klimatavtrycket från tjänsteresor* ska minska så att det år 2020 är högst 770 ton CO ₂ -ekvivalenter.	Ton CO ₂ e	1 102	1 154	1 092
	Kg CO ₂ e/anställd	154,6	157,3	146,4
Öka andelen sjukresor som genomförs med kollektiva färdmedel. ³	Antal sjukresor med kollektivtrafik	2 898	10 503	13 109
Genomföra minst en kampanj om året för att motivera och stimulera anställda att gå, cykla eller åka kollektivt till och från arbetet.	- Cykla eller gå till jobbet-kampanj på Sjukhuset i Arvika.			
Landstinget har upphandlat en egen logistikleverantör utifrån lämpliga miljökrav och kan på så sätt bättre övervaka miljöpåverkan, styra godstransporter och frigöra resurser.	- Ingen sådan upphandling har genomförts. - Miljökrav har bland annat ställts vid upphandling av transporter av kyld mat i matvagnar.			

*Tjänstebil (elbil ingår ej), egen bil, flyg och tåg

Uppföljning

Transporter inom, till och från regionen sker såväl av produkter och tjänster som medarbetare och patienter. Flera styrmedel och verktyg finns idag för att minska dessa transporters miljö- och klimatpåverkan.

Inom tjänsten finns det exempelvis tekniska möjligheter att delta i möten på distans istället för att resa. Allt fler mötesrum och konferensrum utrustas med teknik för videokonferens eller Skype samtidigt som medarbetarna får tillgång till Office 365. Användningen av såväl videokonferens som Skype har fortsatt öka under året.

Genom en betaltjänst i Värmlandstrafiks mobilapp är det enkelt att resa med tåg och buss inom tjänsten. Allt fler medarbetare nyttjar appen och betaltjänsten.

³ Ett specificerat mål saknas för sjukresor. Inriktningsmålet får därför även utgöra specificerat mål.

Klimatpåverkan från regionens tjänsteresor minskade något 2018 jämfört med föregående år⁴. Sannolikt beror detta på att andelen elbilar och laddhybridbilar i regionens hyrbilsflotta ökat i takt med att de sista egna leasingbilarna fasats ut. Insatser har också genomförts med syfte att öka nyttjandegraden av elbilarna. Även klimatpåverkan från tjänsteresorna med flyg minskade något det senaste året.

För att minska klimatavtrycket från våra tjänste- och arbetsresor har också en intern arbetsgrupp bildats med syfte att öka resor med cykel, buss och tåg. Bland annat har en översyn gjorts av bokningssystem och utlämningsställen för tjänstecyklar inom regionen. En cykelkampanj har också genomförts på Sjukhuset i Arvika inom projektet Hållbart resande i ett växande Värmland, ett projekt för att skapa bättre möjligheter för gröna transporter i regionen. Inom samma projekt har två vikcyklar funnits till utlåning, en på Regionens hus och en på Sjukhuset i Arvika. En vikcykel kan enkelt tas med på bussen eller tåget för resande inom tjänsten.

Antalet sjukresor med kollektivtrafik, såväl buss som tåg, fortsatte öka 2018. Ökningen är sannolikt en effekt av de åtgärder som genomförts de senaste åren för att underlätta resande med kollektivtrafik.

När det gäller miljöprestanda på godstransporter ställs miljökrav kontinuerligt utifrån den rutin för miljökrav som finns för upphandling. Under året har miljökrav bland annat ställts vid upphandling av transporter av kyld mat i matvagnar. Någon upphandling av en egen logistikleverantör har hittills inte genomförts.

---

⁴ Klimatavtrycket från elbilarna ingår inte i det beräknade resultatet för året. Detta då tillgången till mätpunkter för regionens laddstolpar är begränsat. En uppskattad beräkning utifrån en mätpunkt på Vårdcentralen i Säffle visar emellertid att klimatavtrycket är försumbart (0,02 procent) i jämförelse med fordonsflottans totala klimatpåverkan.

Redovisning av mål inom insatsområdet

Hållbar resursanvändning**Inriktningsmål**

Öka andelen ekologiska, klimatsmarta och etiska livsmedel

Ekologiska, klimatsmarta, etiska och svenska livsmedel

Inköpet av ekologisk mat ökade något 2018, men för att nå satta mål behöver inköpet öka betydligt de kommande åren. Arbete pågår samtidigt med att öka andelen svenska livsmedel och att anpassa måltiderna till att vara mer hälsosamma och klimatsmarta.

Specificerade mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Av den totala livsmedelskostnaden ska andelen ekologiska livsmedel uppgå till minst 50 procent senast 2020.	Andel ekologiska livsmedel	33 %	36,5 %	37,1 %
Alla måltider ska vara klimatdeklarerade senast 2020.	Andel klimatsmarta livsmedel	-	-	-
	Antal klimatdeklarerade måltider	-	20 st*	-
Andelen etiska livsmedel ska öka. ⁵	Andel etiska livsmedel	6 %	5 %	5 %
Samtliga livsmedel ska senast 2020 vara producerade enligt samma krav som gäller för svensk livsmedelsproduktion.	Andel svenska livsmedel	-	65 %	67 %
Svenska miljö- och djurskyddsregler ska gälla för all mat som produceras eller serveras inom landstingets verksamheter. Samma krav ska tillämpas av upphandlade leverantörer där produktion och/eller servering av måltider ingår.	<p>Avtalsdatabasen för befintliga avtal med leverantörer av konferens och logi har kompletterats med information.</p> <p>En riktlinje för mat, hälsa och miljö har fastställts där målet finns med som en tydlig utgångspunkt för arbetet.</p>			

*Under hållbarhetsveckan serverades fyra måltider per dag som var klimatdeklarerade.

Uppföljning

Miljö, klimat- och hälsoaspekten får en allt större betydelse för produktionen och serveringen av mat och måltider inom regionen.

⁵ Ett specificerat mål för etiska livsmedel saknas i miljöstrategin, däremot finns ett mätetal med. Det specificerade målet utgår därför från angett inriktningsmål och mätetal.

Ytterligare en viktig aspekt är att råvarorna ska vara svenska eller åtminstone uppfylla motsvarande svenska miljö- och djurskyddsregler.

Inköpsandelen ekologisk mat ökade något under 2018 och ligger nu på 37 procent. För att nå målet om 50 procent 2020 behöver utvecklingstakten öka betydligt. Andelen etiskt märkta livsmedel fortsätter att ligga på ungefär samma nivå. Det finns endast en begränsad mängd livsmedel som är etiskt märkta och oftast är det livsmedel som används i en lägre grad, bortsett från kaffe.

Förutom att successivt byta ut konventionellt producerade råvaror till ekologiska, prioriteras även svenska råvaror. Framför allt gäller detta kött, ägg och mejeriprodukter. Allt fler rätter lagas från grunden och detta ger stora möjligheter att använda svenska och ekologiska råvaror. Cirka två tredjedelar av regionens livsmedelsinköp utgörs av svenska livsmedel och en fjärdedel är både svenska och ekologiska.

Målet om att alla måltider ska vara klimatdeklarerade senast 2020 är svårt att förhålla sig till med tanke på regionens olika målgrupper. Att presentera klimatdeklarerade måltider för restauranggäster kan vara värdeskapande, men för en sjuk patient är högsta prioritet att maten ska ätas upp. Hittills har istället fokus legat på åtgärder som direkt minskar klimatpåverkan. Hur arbetet med klimatdeklarering av måltider ska utvecklas kommer diskuteras vidare under 2019. Samtidigt behöver en definition skapas för vad som kännetecknar ett klimatsmart livsmedel.

Köttkonsumtionen och matsvinnet är de största bovorna när det gäller matens klimatpåverkan. Regionservice arbetar ständigt med att minska matsvinnet från såväl produktionen som serveringen av måltider till patienter och restauranggäster. Flera aktiviteter har genomförts under året, bland annat har avdelning 14 på Centralsjukhuset i Karlstad gått över till frukostbuffé och kylda matlådor och förlossningen serverar kylda matlådor vid behov. Samtidigt pågår ett arbete med att minska andelen rött kött för en minskad negativ hälso- och klimatpåverkan.

För att svenska miljö- och djurskyddsregler ska gälla för all mat som produceras eller serveras inom regionens verksamheter ställs motsvarande krav även vid avtalsuppföljning med regionens samarbetspartners Torsby och Säffle kommuner. Befintliga avtal med leverantörer av konferens och logi har också kompletterats med information i avtalsdatabasen riktad till beställare av måltider i samband med konferenser.

En riktlinje för mat, hälsa och miljö har tagits fram under året i samverkan mellan flera funktioner. Riktlinjen syftar till att underlätta för hälsosamma och miljösamma matval, vilket i förlängningen medför en minskad klimatpåverkan från de måltider som produceras och serveras inom regionens verksamheter.

Under försommaren genomfördes två hållbarhetsveckor med samma tema som riktlinjen. Medarbetare från regionens miljöfunktion, folkhälso- och samhällsmedicinska enhet och Regionservice fanns på plats utanför

restaurangerna på Centralsjukhuset i Karlstad och Regionens hus och berättade om kopplingen mellan mat, hälsa och miljö. Ett syfte med arrangemanget var också att medvetandegöra Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Under veckorna innehöll restaurangernas matsedlar och personalfika fler hälsosamma och miljösmapta maträtter och alternativ. Överblivna lunchrätter såldes även till ett lägre pris.

Inriktningsmål

Arbeta enligt EU:s avfallshierarki för att i första hand minska avfallsproduktionen, i andra hand återanvända produkter, i tredje hand återvinna material från avfall, och i fjärde hand utvinna energi från avfall

Avfall och återvinning

Arbete pågår med att förebygga avfall, öka återanvändningen och förbättra möjligheterna till materialåtervinning. Resultaten 2018 för andelen brännbart avfall och materialåtervinningsgrad är positiva jämfört med föregående år, men utvecklingstakten måste öka för att nå målen till 2020.

Specificerade mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Samtliga enheter arbetar med att förebygga avfall samt öka möjligheter till källsortering.	Andel avfall som förbränns	62 %	67 %	64 %
	Andel vårdspecifikt avfall*	4,6 %	4,4 %	4,7 %
Materialåtervinningsgraden ska öka så att den 2020 uppgår till minst 50 procent.	Andel avfall som materialåtervinns inkl. matavfall	36 %	32 %	35 %
Allt organiskt avfall insamlas för produktion av biogas.	Matavfall samlas bland annat in från produktionsköket och Restaurang Solsidan på Centralsjukhuset i Karlstad, Restaurang Treklövern i Regionens hus och Vårdcentralen Molkom.			
2020 har minst tio vanliga engångsartiklar antingen bytts ut mot flergångsalternativ eller ersatts av artiklar av förnyelsebart material.	Region Värmland deltar tillsammans med Karlstads kommun i ett projekt för att minska användningen av fossil plast. Ett flertal produkter planeras bytas ut, bland annat kaffemuggen i plast till pappmugg.			

*Smittförande skärande/stickande avfall

Uppföljning

Regionen har under 2018 genererat en total mängd avfall på 2 174 ton. Jämfört med föregående år är det en ökning med 46 ton. Positivt är att det är mängden avfall som går till materialåtervinning som ökat mest, vilket resulterade i en ökad materialåtervinningsgrad 2018 jämfört med 2017. Samtidigt minskade andelen brännbart avfall och andelen vårdspecifikt avfall ökade. Ingen entydig trend kan urskiljas då det är en liten variation mellan olika år, både för den totala mängden avfall, andelen vårdspecifikt avfall och för andelen material som återvinns och förbränns.

Under året har arbetsgruppen för avfall, med representanter från Regionservice, Regionfastigheter och miljöenheten, påbörjat ett arbete med att utöka källsorteringen på vårdcentralerna i länet. Bland annat har en omstrukturering av kärl och avtal med avfallsentreprenören utförts på Molkoms vårdcentral, vilket kommer generera en ökad återvinningsgrad och dessutom en ekonomisk besparing på 90 000 kronor per år.

Som del av en praktikuppgift genomfördes också en plockanalys av brännbart avfall på Centralsjukhuset i Karlstad samt Regionens hus. Resultatet kommer användas för att minska andelen brännbart avfall inom Region Värmland. Under hösten påbörjades till exempel ett arbete i Regionens hus med att förbättra möjligheterna till utsortering av framför allt pappmuggar, mugglock och matavfall.

En hållbar resursanvändning handlar först och främst om att förebygga avfall, att arbeta för att uppkomsten av avfall minskar. Exempel på åtgärder är att övergå från engångs- till flergångsprodukter, byta till materialsnålare produkter och se över behovet av olika produkter. Åtgärder som dessa planeras inom arbetsgruppen för avfall och även inom det treåriga projekt som regionen deltar i tillsammans med Karlstads kommun, där syftet är att minska användningen av fossil plast.

Inriktningsmål

Förvaltningen av pensionsmedel ska ske med målsättningen att minimera klimatpåverkan och annan negativ miljöpåverkan och samtidigt generera god avkastning och betryggande säkerhet

Finansiella placeringar

Under 2018 har en ny finans- och placeringspolicy beslutats om politiskt i Region Värmland och en första mätning av koldioxidavtrycket från regionens pensionsmedelsportfölj har genomförts.

Specificerat mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Upprätta en finanspolicy som syftar till att minska klimatpåverkan och annan negativ miljöpåverkan från fondförvaltning/pensionsplaceringar.	Mängd CO2e/investerad mkr	-	-	12,3 ton*

*Beräknat på 60 procent av Region Värmlands investeringsportfölj.

Uppföljning

Allt fler organisationer ställer krav på sina fondförvaltare att endast investera i företag, stater och organisationer med en hållbar profil, som förutom en ekonomisk avkastning även tar social, etisk och miljömässig hänsyn.

Under 2018 har en ny finans- och placeringspolicy beslutats om politiskt i Region Värmland som innehåller en utökad del kring etiska riktlinjer och ansvarsfulla investeringar. En första mätning av koldioxidavtrycket från regionens portfölj har också genomförts och enligt resultatet ligger det på 18 800 ton koldioxidekvivalenter. Mätningen avser enbart aktieportföljen (cirka 60 procent av Region Värmlands investeringsportfölj) då otillräcklig

portföljtäckning uppnås inom räntefonderna.⁶ Utifrån tillgängligt beräkningsunderlag landar koldioxidintensiteten (utsläppet av koldioxidekvivalenter per investerade miljoner kronor) på 12,3 ton.

Mätning av koldioxidavtryck kan ge underlag till att mäta klimatrelaterade finansiella risker och underlättar påverkan på företag, i syfte att uppmuntra eller utöva påtryckning för att minska utsläppen. Region Värmland kommer att följa utvecklingen löpande.

Rapportering av koldioxidutsläpp i investeringar är i sin linda med många förenklande antaganden och möjliga felkällor. Resultaten som presenteras ska därför tolkas med försiktighet. Det beräknade koldioxidavtrycket ger ändå en bild av vilken avgörande stor del av regionens klimatpåverkan som de finansiella placeringarna utgör.

---

⁶ Enligt den norm som Fondbolagens Förening slagit fast måste minst 75 procent portföljtäckning uppnås för att kunna rapportera mätresultat. Det utesluter ofta räntefonder där täckningen normalt är sämre. Ingen av räntefonderna i Region Värmlands portfölj når 40 procent täckning i databaserna.

Redovisning av mål inom insatsområdet

Hälsosamma miljöer

Inriktningsmål

- Kemikalier som klassas som miljö- och/eller hälsofarliga ska där det är möjligt fasas ut mot godtagbara alternativ

- Vid utformning och skötsel av landstingets inre och yttre miljöer ska material väljas enligt försiktighetsprincipen baserat på vetenskapligt stöd och praktiska erfarenheter

- Vid renovering, ombyggnation samt nyproduktion ska endast byggnadsmaterial som kvalitetssäkrats ur ett miljö- och hälsomässigt perspektiv användas

Kemikalier, produkter och byggnadsmaterial

Kemikaliekrav i upphandlingar ställs kontinuerligt för att minska mängden miljö- och hälsofarliga kemikalier som förekommer inom regionen. Inventeringen av kemikalier i verksamheterna visar inga större förändringar av antal utfasnings- respektive riskminskningsämnen under året.

Specificerat mål	Resultat
De kemikalier som klassats som utfasningsämnen ska vara utfasade senast 2020 om godtagbara alternativ finns.*	Endast tre kemikalier (i sex produkter), klassade som utfasningsämnen, förekommer inom landstinget.
Den totala användningen av de kemikalier som klassats som riskminskningsämnen ska minska.*	Inga dokumenterade åtgärder har genomförts.
Andelen upphandlingar där produkter med bästa miljö kvalitet har antagits ska öka över tiden.*	Miljökrav i upphandlingar har ställts utifrån gällande rutin. Ett ständigt förbättringsarbete pågår.
LIV och dess leverantörer använder endast byggvaror enligt rekommendationer från Sunda Hus.*	Använt byggmaterial har dokumenterats och klassificerats i miljö databasen Sunda Hus.

* Mätetal: Redovisning av upphandlingar som bidragit till att användningen av miljöfarliga och hälsofarliga kemikalier, produkter samt byggmaterial minskat.

Uppföljning

För att minska mängden miljö- och hälsofarliga kemikalier inom regionens verksamheter är det viktigt att ställa kemikaliekrav i upphandlingar. Vissa kemikalier är däremot nödvändiga och då gäller det istället att ha god koll på var dessa finns i verksamheten. Det har regionen genom kemikaliehanteringssystemet KemRisk samt genom registrering av byggmaterial och inredning sker i miljö databasen Sunda Hus.

Verksamheterna inventerar årligen sina kemikalier med hjälp av Kemrisk. Utifrån databasen kan listor på regionens utfasningsämnen och riskminskningsämnen sammanställas. Endast tre kemikalier, klassade som utfasningsämnen, finns inom regionen: formaldehyd, kongorött (alkalisk kongo, för färgning av amyloid) och DAB (framkallning för immunofärgning). Dessa förekommer i sex produkter, vilka är svåra att fasa ut i dagsläget. Ingen förändring har skett jämfört med föregående år, då inga alternativ till produkterna finns tillgängliga.

Mängderna av de utfasningskemikalier som hanteras är små förutom när det gäller formaldehyd. Formaldehyd används uteslutande för att fixera och

konservera olika typer av vävnadsprover, vilka analyseras på Centralsjukhuset i Karlstad. Ur ett arbetsmiljöperspektiv utgör formaldehyd en arbetsmiljörisk eftersom den är starkt slemhinneirriterande och kan framkalla överkänslighetsreaktioner. Formaldehyd finns också sedan lång tid tillbaka med på Kemikalieinspektionens lista över cancerframkallande ämnen. All använd formaldehyd uppsamlas och skickas för destruktion.

Antalet produkter inom landstinget som innehåller riskminskningsämnen är desto fler och uppgick till 189 stycken 2017. Personalförändringar under året har inneburit att en motsvarande bedömning av antalet riskminskningsämnen 2018 inte kunnat genomföras. En översiktlig uppskattning visar ändå att inga större förändringar skett mellan åren.

Upphandling är ett viktigt verktyg som regionen använder sig av för att så gott det går undvika miljö- och hälsofarliga ämnen i både kemikalier och produkter. Det finns också flera nationella nätverk där insatser pågår för att ersätta miljö- och hälsofarliga kemikalier och produkter med bättre alternativ, men utvecklingen går långsamt.

När det gäller kemikalier i varor och upphandling av produkter i stort, ställs miljökrav utifrån en framtagen rutin inom regionen. Rutinen beskriver arbetssätt och innehåller baskrav utifrån miljöstrategins prioriterade insatsområden. Rutinen utvärderas och uppdateras kontinuerligt för att uppnå ett ständigt förbättrat resultat från ställda miljökrav. Kompetensen hos såväl upphandlare som miljösamordnare har ökat med åren. Upphandlingsmyndighetens kriteriedatabas utgör ett stort stöd. Detta sammantaget bör tala för att andelen upphandlingar, där produkter med bästa miljö kvalitet har antagits, ökar över tiden (ett specificerat mål i strategin som annars är svårt att mäta).

Ett exempel på en upphandling som genomfördes under 2018 och där miljökraven skärptes jämfört med föregående upphandling, är transport av kyld mat i matvagnar från produktionsköket i Karlstad. Uppdaterade baskrav i rutinen resulterade i utökade krav på bland annat förnybart bränsle och årlig redovisning av klimatpåverkan till regionen.

Under året har också kaffe och kaffeautomater upphandlats. Krav på ekologisk och etisk tredjepartscertifiering medför att vårt kaffedrickande gör skillnad för både människa och miljö, genom bland annat minskad användning av bekämpningsmedel och förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlarna.

Ytterligare en upphandling som påbörjats under året, där miljö och hållbarhet fått väga tungt, är profilprodukter. Inför bildandet av Region Värmland 2019 eftersöktes profilprodukter som kan bidra till att stärka regionens varumärke. Hållbarhet blev utgångspunkten. Förutom generella miljökrav på produkterna, är strävan att det ska finnas så få produkter som möjligt, att de ska vara av god kvalitet, vilja användas länge samt gå att återanvända eller återvinna.

Regionfastigheter har under en lång tid arbetat aktivt för att minska användningen av miljö- och hälsofarliga kemikalier genom stränga miljökrav vid upphandlingar. Vid nybyggnation och större ombyggnationer används material vars egenskaper dokumenterats och klassificerats i Sunda Hus där regionen har en egen lista, så kallad Värmlandslistan. Denna lista utgår från försiktighetsprincipen och ställer lite hårdare krav än gängse miljökrav.

Inriktningsmål

Den negativa miljöpåverkan från läkemedel ska minska

Läkemedel

Utifrån framtagna handlingsplan för läkemedel och miljö har ett flertal aktiviteter genomförts under året, bland annat åtgärder för att minska användningen av diklofenak. Icke-farmakologisk behandling har också fått större utrymme i regionens rekommenderade läkemedelslista.

Specificerat mål	Resultat			
	Mätetal	2016	2017	2018
Landstingets handlingsplan för att minska den negativa miljöpåverkan från läkemedelsanvändning revideras och bifogas som en del av landstingets miljöstrategi 2017-2020.	Antal åldersstandardiserade antibiotikarecept JO1 (exkl. metenamin)/1000 invånare	283,5	282,2	282,6
	Årlig förskrivning av specifika läkemedel med stor miljöpåverkan			
	Diklofenak (antal förp) - Tabletter - Gel	-	10 055 886	8 852 832
	Årlig mängd läkemedel som insamlats och kasserats*	-	-	-

* Mätetalet är inte lämpligt att använda för uppföljning av mängden kasserade läkemedel.

Uppföljning

Arbetet med att minska miljöpåverkan från regionens läkemedelsanvändning utgår från en handlingsplan med prioriterade åtgärdsområden. Både handlingsplanen och en årlig aktivitetsplan fastställs av Läkemedelskommittén i Värmland. Exempel på prioriterade åtgärdsområden är optimerad läkemedelsanvändning, minskad förskrivning av miljöbelastande läkemedelssubstanser samt minskad läkemedelskassation och rätt avfallshantering. Nedan redovisas ett axplock av de aktiviteter som genomförts under året.

För att minska miljöpåverkan från läkemedel är det av stor vikt att läkemedelsanvändningen är optimerad för att hindra onödiga läkemedelsförskrivning och därmed även produktion av läkemedel. Exempel på aktiviteter och åtgärder som kan bidra positivt är

läkemedelsgenomgångar samt råd om och ordination av icke-farmakologisk behandling. Antalet läkemedelsgenomgångar ökade under 2018 jämfört med tidigare år och arbetet med att lyfta vikten av icke-farmakologisk behandling gick framåt. Ett nytt avsnitt om levnadsvanor skrevs fram under hösten till Rekommenderade läkemedel 2019. I tidigare utgåvor har endast information om fysisk aktivitet ingått. Nu finns även information om riskbruk av alkohol, tobaksbruk och ohälsosamma matvanor.

När det gäller mätetalet ”Årlig förskrivning av specifika läkemedel med stor miljöpåverkan” så planeras en utredning under 2019 för att studera ett par substansers miljöpåverkan lite närmare och om det är möjligt att minska förskrivningen av dem. Planen är också att ta fram en metod för att väga in och dokumentera miljöaspekter vid upprättande av terapirekommendationer i Rekommenderade läkemedel.

Sedan många år tillbaka följs antibiotikaförskrivningen i Värmland. Efter en successiv minskning av förskrivningen under flera år tycks utvecklingen ha stagnerat. Antibiotikaresistenta bakterier är ett stort hot mot den globala folkhälsan. För att minska spridningen av resistenta bakterier i miljön är det viktigt med en ändamålsenlig antibiotikabehandling och att antibiotika inte skrivs ut i onödan. Uppföljning, återkoppling och fortbildning ses som framgångsfaktorer för en rationell antibiotikaförskrivning.

Ytterligare ett läkemedel med stor miljöpåverkan som redan följs upp är diklofenak. Det är både skadligt för miljön och ger hjärt-kärlbiverkningar. Sedan tidigare avråds förskrivning av diklofenak inom regionen. Under året har det smärtstillande läkemedlet fått ny uppmärksamhet. Förskrivare och övrig vårdpersonal uppmanades att inte heller rekommendera receptfritt diklofenak till patienter. Förskrivningen av diklofenak inom regionen i tablett- och gelform minskade med 12 respektive 6 procent mellan åren 2017 och 2018. Även försäljningen av receptfri diklofenak minskade under samma period, gelen med 3 procent och tabletter med 12 procent.

Sedan hösten 2018 informerar de svenska apotekskedjorna om diklofenaks negativa påverkan på miljön, genom bland annat information på hyllkantsskyltar i butikerna. Läkemedelsenheten har också varit i kontakt med apotekskedjorna för att få dem sluta göra reklam för diklofenak i framförallt gelform.

För att minska förskrivningen av läkemedel i allmänhet och förskrivningen av miljöbelastande läkemedelssubstanser i synnerhet är det viktigt att öka kunskapen hos förskrivare och annan vårdpersonal om läkemedels miljöpåverkan och hur de kan bidra till att minska den. Utbildning och information om läkemedel och miljö har erbjudits och anordnats vid ett flertal tillfällen under året, bland annat har ett miljöavsnitt ingått i varje nummer av LäkemedelsNytt, samt deltog ett flertal representanter från läkemedelsenheten och läkemedelskommittén på konferensen Vision 2025: Läkemedel i miljön är inte längre ett problem, hur vill vi göra?

Nationell jämförelse

Region Värmland tappar fart i utvecklingen av miljöarbetet visar Öppna Jämförelser

Region Värmland placerar sig bra generellt, men tappar fart i utvecklingen av miljöarbetet visar SKL:s⁷ rapport, Öppna jämförelser – Miljöarbetet i regioner och landsting 2018.

Rapporten visar att Region Värmland fortsätter att minska sin miljöpåverkan generellt sett, med undantag av indikatorn avfallsåtervinning. I jämförelse med övriga regioner tappar dock Värmland placeringar, såväl när det gäller avfallsåtervinning som ekologiska livsmedel och förnybara drivmedel i kollektivtrafiken. För de två senare ligger Värmland på gränsen till botten-skiktet, den tredjedel som placerar sig sämst.

Om samtliga indikatorer räknas samman ligger Region Värmland idag på femte plats, att jämföra med en förstaplacering åren 2013–2015. För att återigen kunna inta en topplacering och skapa förutsättningar att nå interna och nationella mål inom berörda områden, behöver utvecklingstakten öka.

Läs mer i rapporten [Öppna Jämförelser - Miljöarbetet i regioner och landsting 2018](#).

Övriga insatser under året

Regionen deltar i projekt för reducering av fossil plastanvändning

Karlstads kommun och Region Värmland sökte och beviljades stöd från Naturvårdsverket genom Klimatklivet för en intern reducering av fossila engångs- och plastprodukter. Målet är en reducering av fossil plast med 25 procent vilket motsvarar 450 ton lägre utsläpp av koldioxid.

Karlstads kommun och Region Värmland vill genom ett gemensamt arbete utveckla hållbara konsumtionsmönster för att minska användningen av fossil plast. Det ska ske genom att minimera användningen av fossila engångs- och plastprodukter i verksamheterna, förbättra sorteringen av olika plastmaterial och aktivt arbeta med att ersätta fossila material till biobaserade produkter. Ett viktigt verktyg är att utveckla klimateffektiva upphandlings- och inköpsrutiner. Projektperioden löper under perioden 2018–2020.

Utvärdering av SpaceTime – ett resebokningssystem som jämför olika transportslag

Inom ramen för projektet Hållbart resande i ett växande Värmland har regionen utvärderat ett nytt resebokningssystem – SpaceTime. Med utgångspunkt från avreseort och resmål presenterar systemet alla möjliga transportslag samtidigt. Resenären kan jämföra tidsåtgång, pris och klimatbelastning. Utöver att presentera olika resmöjligheter kan resenären också boka cykel eller bil, alternativt köpa färdbevis för buss eller tåg,

---

⁷ Sveriges Kommuner och Landsting

direkt i systemet. Arbetet inom regionen fortsätter med att ytterligare utvärdera SpaceTime utifrån möjligheter att integrera systemet med befintliga interna datakällor.

Inventering av lustgasanvändning

Lustgas är en viktig anestesigas som framförallt används inom förlossningsvården men även inom folktandvården och barnsjukvården. Användningen av gasen medför risker både för människa och miljö. Under 2018 genomfördes en inventering av hur mycket lustgas som används i regionens verksamheter utöver förlossningen. Inventeringen kommer ligga till grund för en kommande workshop där flera aktörer inom regionen kommer samlas för att diskutera hur användningen av gasen ska ske på bästa vis utan risk för människa och miljö.

Miljööverenskommelser ska skynda på länets miljöarbete

Under Värmlands miljö- och klimatdag 20 mars signerades miljööverenskommelser mellan landshövdingen och regionen respektive kommunerna. Ett av regionens mål är att materialåtervinningsgraden ska nå 50 procent 2020. Tanken med miljööverenskommelserna är att skynda på länets miljöarbete genom ett ökat samarbete, uppföljning och samordning.

Minskad vattenförbrukning efter injustering

Regionfastigheter har i samarbete med Karlstads Energi genomfört en injustering av vattenförbrukningen för ånggenereringen på Centralsjukhuset i Karlstad. Vattenförbrukningen beräknas minska med 50 000–100 000 kubikmeter årligen, vilket motsvarar 5–10 procent av hela sjukhusets vattenförbrukning. En lägre vattenförbrukning har även en indirekt positiv effekt på klimatet, då mindre energi åtgår för rening av vattnet etcetera.

Studie om klimatpåverkan från Region Värmlands köttkonsumtion

En studie har genomförts av regionens köttkonsumtion och klimatpåverkan. Under 2017 bidrog inköpet av kyckling, nötkött, fläskkött, lammkött och charkprodukter till en klimatpåverkan motsvarande 847 ton växthusgaser, där nötkött stod för mer än hälften. Syftet med beräkningen var att belysa klimatpåverkan för dessa livsmedel och samtidigt jämföra med andra klimatpåverkande aktiviteter inom regionen. Studien syftade också till att skapa intern debatt om vilka livsmedel som bör prioriteras i regionen utifrån miljö- och hälsoaspekten.